

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-методичної

та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЙНА
БЕЗПЕКА

Напрямок підготовки: 6.030204 «Міжнародна інформація»

Факультет права та міжнародних відносин

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Програма № 2688/14
Григорук
(підпис) (прізвище, ініціали)

«   »   20 14 р.

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Міжнародна інформаційна безпека** для студентів
напряму підготовки 6.030204 «Міжнародна інформація».

Розробник: доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин та
міжнародного права Київського університету імені Бориса Грінченка Ржевська Ніна
Федорівна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин та міжнародного права
Факультету права та міжнародних відносин

Протокол від «29» серпня 2017 року №1 .

Завідувач кафедри
міжнародних відносин
та міжнародного права

проф. Жалоба І.В.

Міжмас Національний - Науковий

© Ржевська Н.Ф., 2017 р.

© КУ імені Бориса Грінченка, 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

«Міжнародна інформаційна безпека»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	6.030204 «Міжнародна інформація»	Нормативна навчальна дисципліна
Модулів – 2	Освітній ступінь: «бакалавр»	Рік підготовки 2-й
Змістових модулів – 2		Семестр 3-й
Загальна кількість годин – 60		Лекції 14 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 1		Семінарські 14 год.
		Модульний контроль 4 год.
		Самостійна робота 28 год.
		залік

2.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни «**Міжнародна інформаційна безпека**» є розкриття сучасних наукових концепцій, понять, методів та підходів і сучасних тенденцій в оцінці значення проблеми інформаційної безпеки в міжнародному політичному процесі в 20-21 столітті, визначення місця, особливостей і основних тенденцій трансформації військово-політичної безпеки в сучасній світовій політиці у зв'язку із загальною інформатизацією, революцією у військовій справі і формуванням інформаційного суспільства.

Завданнями дисципліни «**Міжнародна інформаційна безпека**» є вивчення:

- генези розвитку проблеми міжнародної безпеки, як складовій частині загальнополітичного процесу, зміні структури безпеки відповідно до етапів соціально-економічного розвитку;
- підходів до сприйняття інформації як природного і соціального феномену;
- існуючих можливостей створення і вживання інформаційних засобів дії;
- основних теорій інформаційного суспільства;
- особливостей побудови систем міжнародної безпеки в період становлення постіндустріалізму у зв'язку з появою в арсеналах армій різних держав інформаційних засобів дії;
- шляхів та методів формування нової системи глобальної безпеки інформаційного століття;

У результаті вивчення дисципліни «**Міжнародна інформаційна безпека**» студенти повинні **знати**:

- місце інформаційної безпеки в політичному процесі сучасного світу;
- логіку зміни і розвитку проблем інформаційної безпеки в історії людства.
- основні процеси, пов'язані із загальною інформатизацією суспільства;
- засоби дії, що відносяться до інформаційних і співвідносити ці засоби по їх потенціалу зі зброєю масового ураження;
- новий характер загроз, пов'язаних із процесом інформатизації, і засобів боротьби з ними;
- специфіку систем міжнародної безпеки в період постіндустріальної доби.

Вміти:

- визначати місце інформаційної безпеки в системі безпеки різних акторів світової політики і міжнародних відносин;
- розуміти основні аспекти безпеки постіндустріального (інформаційного) суспільства;

- виділяти інформаційні складові безпеки держави, суспільства і особи;

- самостійно проводити аналітичну роботу в галузі політологічної діяльності, що вимагає співвідношення предмету досліджень із тенденціями в політичному процесі, похідних від особливостей і закономірностей соціально-технічних процесів переходу до інформаційного (постіндустріального) суспільства.

- самостійно розробляти фахові дослідження для МЗС та інших органів виконавчої влади, державних і недержавних відомств, міжнародних і суспільних організацій, освітніх установ вищої школи, ЗМІ та інших структур, діяльність яких пов'язана з аналізом і специфікою поточного міжнародного політичного процесу.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 «Інформаційна безпека в практиці міжнародних відносин»

Тема 1. Предмет і методи дисципліни «Міжнародна інформаційна безпека». Розширене тлумачення безпеки в індустріальному і постіндустріальному суспільстві. Інформаційне суспільство. Теоретичні концепції інформаційного суспільства. Політичні ризики і загрози інформаційному суспільству, проекція на військову сферу. Інформатизація і глобалізація, революція у військовій справі

Тема 2. Інформаційна безпека у глобальній системі підтримування миру і стабільності. Вплив інформаційної революції на систему міжнародної безпеки. Міжнародні програми миру і стабільності у контексті потенційних глобальних інформаційних конфліктів. Позиція ООН щодо проблеми міжнародної інформаційної безпеки.

Тема 3. Інформатизація і глобалізація. Глобалізація інформації як актуальна проблема міжнародних відносин. Критерії глобалізації. Інформація як стратегічний ресурс людства і як стратегічний ресурс держави. Інформація як глобальна проблеми сучасності. Політичні ризики і загрози інформаційному суспільству, проекція на військову сферу. Інформатизація і глобалізація, революція у військовій справі.

Тема 4. Теоретичні концепції інформаційної безпеки в міжнародних відносинах. Теорія інформаційної зброї. Концепції інформаційної безпеки як стратегії національної безпеки та оборони інформаційно-розвинутих країн світу. Прогнозування глобальних інформаційних конфліктів у театрі воєнних дій.

Тема 5. Складові міжнародної інформаційної безпеки. Сучасні інформаційні загрози (кібер, медіа та психотероризм, інформаційна злочинність). Типологія інформаційних озброєнь. Спеціальні інформаційні операції: методика та методологія здійснення. Аналіз впливу спеціальних інформаційних операцій на міжнародні відносини.

Тема 6. Моделі інформаційної безпеки. Прогностичні моделі міжнародної інформаційної безпеки. Модель А – концепція інформаційного домінування держави – лідера, модель Б – концепція інформаційного протистояння країн-лідерів, модель В – концепція протистояння воєнних блоків та альянсів, модель С – концепція ситуативного альянсу в інформаційних війнах.

Змістовий модуль 2 «Інформаційне протистояння і безпека»

Тема 6. Інституційні основи міжнародної інформаційної безпеки. Правове регулювання міжнародного співробітництва в сфері міжнародної інформаційної безпеки. Міжнародні угоди з питань міжнародної безпеки. Вплив ІКТ на проблему інформаційної безпеки. Еволюція нормотворчої діяльності ООН у сфері міжнародної інформаційної безпеки. Проблема ухвалення Міжнародної конвенції з інформаційної безпеки.

Тема 7. Регіональна (європейська) інформаційна безпека. Інформаційна безпека у програмах і практиці діяльності європейських регіональних організацій. Концепція інформаційної безпеки в рамках ЄС. Доктрина інформаційної безпеки в рамках НАТО. Інформаційна безпека у програмах ОБСЄ.

Тема 8 Національна інформаційна безпека (США, Китай, РФ, Україна). Порівняльний аналіз стратегій національної інформаційної безпеки США, Росії, Китаю та країн ЄС. Концепція та практика реалізації інформаційної безпеки України у системі міжнародних відносин.

Тема 9. Право інформаційної війни. Застосування загальних принципів міжнародного права до боротьби в інформаційній сфері. Міжнародне право збройних конфліктів і його адаптованість до дій в інформаційній сфері. Адапованість міжнародного договірного права в області роззброєння з питанням обмеження інформаційної зброї.

Тема 10. Інформаційна безпека в практиці міжнародних відносин. Українські ініціативи в області МІБ, історія їх висунення і просування. Українсько-американські стосунки в цьому процесі. Альтернативні ініціативи США. Перспективи встановлення міжнародного контролю над інформаційними видами зброї.

Тема 11. Переговорний процес і міжнародне співробітництво в галузі обмеження інформаційних видів зброї. Аналіз інформаційної роботи Комітетів ООН по безпеці й роззброєнню, космосу, МСЄ, «вісімки», Євросоюзу в області МІБ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми лекції	Лекції	Сем. зан.	СР		МК	СК
Змістовий модуль 1. Інформаційна безпека в практиці міжнародних відносин							
1.	Предмет і методи дисципліни «Міжнародна інформаційна безпека»	2	2	4			
2.	Інформаційна безпека у глобальній системі підтримування миру і стабільності	2	2	4			
3.	Структура міжнародної інформаційної безпеки	2	2	4			
4.	Моделі інформаційної безпеки	2	2	4			
Всього за I - й модуль 34год.		8	8	16		2	

Змістовий модуль 2. Інформаційне протиборство і безпека							
5.	Інституційні основи міжнародної інформаційної безпеки	2	2	4			
6.	Регіональна (європейська) інформаційна безпека	2	2	4			
7.	Інформаційна безпека в практиці міжнародних відносин	2	2	4			
Всього за II - й модуль 26год.		6	6	12		2	
Всього за 3 семестр 60 год.		14	14	28		4	

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Інформаційна безпека в практиці міжнародних відносин		8
1.	Міжнародна інформаційна безпека як навчальна дисципліна. Предмет і методи вивчення	2
2.	Інформаційна безпека у глобальній системі підтримання миру і стабільності	2
3.	Структура міжнародної інформаційної безпеки	2
4.	Моделі інформаційної безпеки	2
Змістовий модуль 2. Інформаційне протиборство і безпека		6
4.	Інституційні основи міжнародної інформаційної безпеки	2

5.	Регіональна (європейська) інформаційна безпека	2
6.	Інформаційна безпека в практиці міжнародних відносин	2
	Разом	14

6.САМОСТІЙНА РОБОТА

Змістовий модуль	Кількість годин	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Інформаційна безпека в практиці міжнародних відносин		
1. Зробити глосарій термінології інформаційної безпеки.	4	5
2. Провести моніторинг запровадження міжнародних програм миру і стабільності у контексті потенційних глобальних інформаційних конфліктів	4	5
3. Дати оцінку впливу спеціальних інформаційних операцій на міжнародні відносини.	4	5
4. Представити приклади щодо розгортання різних моделей інформаційної безпеки	4	5
Разом	16	20
Змістовий модуль 2. Інформаційне протиборство і безпека		
1. Здійснить аналіз інституційних засад міжнародної інформаційної безпеки в конкретних умовах	4	5
2. Здійснить моніторинг інформаційної безпеки конкретно обраного регіону	4	5
3. Дайте оцінку можливостям перспективи встановлення міжнародного контролю над інформаційними видами зброї. Підготувати презентацію з цієї проблеми.	4	5
Разом	12	20
Разом за курс	28	40

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

«Міжнародна інформаційна безпека»

Разом: 60 год. З них: лекції - 14 год., семінарські заняття - 14 год., самостійна робота - 28 год., модульний контроль - 4 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Модулі (назви, бали)	Модуль I					Модуль II			
Лекції (теми, бали)	1, 2 (1+1 бал)	3, 4 (1+1 бал)	5 (1 бал)	6 (1 бал)	7 (1 бал)	8 (1 бал)			
Семінарські заняття (теми, бали)			1/10+1 бали	2/10+1 бали	3/10+1 бали	4/10+1 бали	5/10+1 бали	6/10+1 бали	
Самостійна робота (вид, бали)	5	5	5	5	5	5	5	5	
Поточний контроль (вид, бали)					Модульна к/роб.25 балів			Модульна к/роб.25 балів	
Підсумковий контроль (вид, бали)	Залік								

8.МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; робота в групах, створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9.МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На заняттях і під час самостійній роботі студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, а саме:

- Робоча навчальна програма.
- Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
- Засоби підсумкового контролю.

10. Система поточного і підсумкового контролю знань

Оцінювання знань студентів з урахуванням вимог Болонської декларації здійснюється за **100**-бальною шкалою. Завдання поточного контролю (усні відповіді, наукові доповіді, реферати, доповнення, участь у дискусіях, підготовка до семінарських занять, виконані завдання для самостійної та індивідуальної роботи, поточного модульного контролю) оцінюються в діапазоні від **0** до **60** балів. Завдання, що виносяться на підсумковий контроль - від 0 до 40 балів.

Виконання всіх видів робіт є обов'язковим для студента. Студент не допускається до іспиту, якщо за результатами поточного контролю набирає менше **34** балів.

10.1.Критерії оцінювання знань студентів.

«Відмінно»

Наявність у студента ґрунтовних теоретичних знань з основ міжнародних інформаційних відносин, вміння аналітично мислити, аналізувати, інтегрувати та узагальнювати набуті знання, викладати їх чітко, логічно, послідовно з дотриманням норм літературної мови.

«Добре»

Наявність у студента достатньо повних знань з основ міжнародних інформаційних відносин, вміння систематизувати та узагальнювати набуті знання, робити чіткі висновки з дотриманням норм літературної мови.

«Задовільно»

Наявність у студента неповних теоретичних знань з основ міжнародних інформаційних відносин, недостатнє вміння узагальнювати, систематизувати та структурувати набуті знання з дотриманням норм літературної мови.

«Незадовільно»

Неспроможність сформулювати навіть поверхову відповідь на питання, які стосуються основ міжнародних інформаційних відносин.

10.2. Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ зп	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Всього
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	
1	Відвідування лекцій	1	4	4	3	3	7
2	Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3	7
3	Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	5	4	20	4	20	40
4	Робота на практичному (семінарські) занятті (в т.ч. доповідь, виступ, повідомлення, дискусія)	10	3	30	3	30	60
5	Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)	30	-	-	-	-	-
6	Опрацювання фахових	10	-	-	-	-	-

	видань (в т.ч. першоджерел)						
7	Написання реферату	15	-	-	-	-	-
8	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	50
Макс. кількість балів за видами діяльності студента				82		82	164
Разом: 164		Коефіцієнт: 164:100 =1,64					

11. Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейську систему оцінювання ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно - (відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними помилками
B	82-89	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) З незначною кількістю помилок
D	66-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-65	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35–59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань з

		можливістю перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Міжнародна інформація: терміни і коментарі. Навчальний посібник// Макаренко Є.А., Рижков М.М., Кучмій О.П., Фролова О.М. – К: Центр вільної преси, 2014. – 480 с.
2. Аналітика. Експертиза. Прогнозування. – К.: Наша культура і наука, 2003.
3. Глобалізація і безпека розвитку. – К., КНУ. 2001.
4. Інформаційна безпека: контрманіпулятивні стратегії. – К.: Наша культура і наука, 2005.
5. Міжнародні інформаційні відносини. - К.: Наша культура і наука, 2002.

Допоміжна

6. Інтеграція і різноманітність: нові тенденції політики України у сфері ЗМІ та нових комунікаційних послуг. - К.: 2005, с.120
7. Лисичкин В. Третья мировая (информационная) война. - М.: 2003г
8. Литвиненко О.В. Інформаційні впливи та операції. – К.: 2003, - 240 с.
9. Литвиненко О.В. Спеціальні інформаційні операції. – К., НІСД, 1993.
10. Масс-медиа, сектор безопасности и власть.- К.: 2005, 280с.
- 11 Панарин И. Информационная война и дипломатия. - М.: 2004г.
12. Почепцов Г.Г. Теория и практика информационных войн. – Рівне.- Волинські обереги. 1999.